

Tarih, Coğrafya ve Eğitim Araştırmalarında Toplumsal Bellek Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi

Adem KARACA^{*1} & Bülent AKBABA²

Gönderilme Tarihi: 26 Ağustos 2022 Kabul Tarihi: 05 Ekim 2022
DOI: 10.38015/sbyy.1167472

Öz:

Bu araştırmanın amacı toplumsal bellek konusuyla ilgili yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizini ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda Web of Science veri tabanında yayımlanan dergi makaleleri incelenmiştir. Web of Science veri tabanında "collective memory" anahtar kelimesiyle tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde tarama yapılmıştır. Çalışma materyali, yıl olarak 1986-2021, yayın dili olarak İngilizce, indeks olarak ise SSCI, ESCI ve A&HCI ile sınırlandırılmıştır. Web of Science veri tabanından elde edilen veriler, RStudio programında yer alan bibliometrix paketi ile analiz edilmiştir. Toplumsal bellek konusuyla ilgili dergi makalelerinde yıllık üretim, en ilgili yazarlar, en ilgili dergiler, ülkelerin makale üretim sayısı, araştırmalarda en çok başvurulan kaynaklar, en çok kullanılan anahtar kelimeler ve toplumsal bellek konusuyla ilgili makalelerdeki güncel eğilimler tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında toplumsal bellek konusu üzerine yazılan makalelerin giderek arttığı ve çeşitlendiği, son yıllarda anma kültürü, mekân, şiddet, güç ve politika gibi konuların bu alan yönelik eğilimler oluşturduğu tespit edilmiştir. Konu alanına yönelik en ilgili ülkelerin ABD, İngiltere, İsrail, Almanya ve Kanada olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal bellek üzerine yazılan makalelerde araştırmacıların en sık kullandıkları anahtar kelimelerin, tarih, politika, kimlik, hafıza, savaş, yer, soykırım ve anma kültürü olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçların bu alana yönelik araştırma yapmayı planlayan araştırmacılara perspektif kazandıracağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal bellek, tarih, coğrafya, eğitim, bibliyometrik analiz.

Abstract:

The aim of this research is to reveal the bibliometric analysis of the published articles on collective memory. In line with this research aim, journal articles published in the Web of Science database were examined. In the Web of Science database, the keyword "collective memory" was searched in the categories of history, geography, and educational research. The study source data is limited to 1986-2021 as the year, English as the publication language and SSCI, ESCI and A&HCI as indexes. The data obtained from the Web of Science database were analyzed with the bibliometrix package, which takes place in the RStudio program. Regarding the subject of collective memory, annual

Atf:

Karaca, A. & Akbaba, B. (2022). Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında toplumsal bellek konulu makalelerin bibliyometrik analizi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 6(2), 145-163. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1167472>

¹Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0003-4110-6648

²Gazi Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-1335-3919

*Corresponding Author: adem.karaca@alanya.edu.tr

production, the most relevant authors, the most relevant journals, the number of article productions in countries, the most frequently used references, the most used keywords in the research and the current trends in the articles were investigated. As a result of the research, it was determined that the articles written on the subject of social memory in history, geography and educational researches are increasing and diversifying and that in recent years, issues such as commemorative culture, space, violence, power and politics have formed tendencies for this field. It was found that the most relevant countries for the subject area were the USA, England, Israel, Germany, and Canada. In the articles written on social memory, the researchers most frequently used the keywords of history, politics, identity, memory, war, place, genocide, and commemoration culture. It is thought that these results will give perspective to researchers who plan to conduct research in this field.

Keywords: *Collective memory, history, geography, education, bibliometric analysis.*

GİRİŞ

Türk Dil Kurumu'na göre (TDK, 2022) göre bellek, yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü olarak tanımlanmaktadır. 21. yüzyılda çalışma alanlarının çeşitlenmesiyle birlikte bellek ile ilgili araştırmaların sayısı da giderek artmaktadır. Bellekten yalnızca akademik araştırmalarda değil medyada, siyasi arenada ve çeşitli şirketlerde kavramsal olarak yararlanılmaktadır. Bu geniş perspektif, belleğin çok boyutlu, sürekli revize edilmesinden kaynaklanmaktadır (Garcia Alvares, 2009; Roediger & Wertsch, 2008). Toplumsal bellek kavramını geliştiren Maurice Halbwachs, bireylerde olduğu gibi toplumlarda da bir belleğin varlığını ileri sürmektedir. Halbwachs'a (1980) göre insanın diğer insanlarla birlikte oluşturduğu hatıralar da bir bellek mekanizmasını ortaya çıkarmaktadır. İnsanlar, başkalarıyla birlikte oluşturduğu hatıraları, kendi bireysel çerçevesi doğrultusunda anlamlandırmaktadır. Bu durum, bir sosyal grup içerisinde bireysel belleğe işaret ederken grubun üyelerinin ortaklaşa oluşturduğu bellek türü ise toplumsal belleği ortaya çıkarmaktadır.

Çağın getirmiş olduğu değişimler karşısında toplumların kendi geçmişlerini unutmaması ve bulunduğu çağa uyum sağlayabilmesi, toplumun sürekliliği açısından önem arz etmektedir. Schwartz (1982), hatırlamanın basit bir bilgi edinim süreci değil aktif ve yapıcı bir süreç olduğunu, geçmişin bir bölümünün bugünün anlayış biçimine ve ihtiyaçlarına hizmet ettiğini ifade etmektedir. "Toplumsal bellek" kavramı, deneyimler sonrasında ortak bir paydada buluşan insanların hafızalarını keşfetmek amacıyla ortaya atılmıştır. Geçmişin aktarıcısı olarak toplumsal bellek, kitaplar, filmler, müzeler, anma törenleri vb. gibi hafıza araçlarıyla deneyimler sonrasında hafızanın inşa edilmesi sürecini sorgulayanlara yol gösterici olmaktadır (Confino, 1997). Alvarez (2009), belleğin maddi ve maddi olmayan kültürel miras öğeleriyle birlikte genişleyen bir yelpazesi olduğunu ifade etmektedir. Sokak panayırıları, geçmiş dönem eğlence kültürünün hâkim olmaya başladığı parklar, romanlar, diziler, sinema yapımları gibi faaliyet alanları toplumsal belleğin yaşatılmasında etkin rol oynamaktadır. Fransız tarihçi Pierre Nora ise belleği mekân odağında incelemiş olup; hafızanın bayramlar, amblemler, anıtlar, anma törenleri, nutuklar, sözlükler ve müzelerde yer aldığını ve bu mekânsal öğeler aracılığıyla aktarıldığını ifade etmektedir (Nora, 2006). İlgili literatür incelendiğinde toplumsal bellek konusunun multidisipliner bir araştırma alan olduğu ifade edilebilir. Bu konu, antropoloji, tarih, felsefe, psikoloji, eğitim ve sosyoloji gibi birçok alanda çalışılmakta ve bu alanlarla da sınırlandırılmamaktadır. Toplumsal belleğin merkezinde bu alanlar olsa da mimarlık, hukuk ve siyaset bilimi araştırmacıları da bu araştırma alanıyla ilgilenmektedir (Roediger & Wertsch, 2008). Toplumsal bellek konusu üzerine araştırma yapan birçok teorisyen anıtlar, ritüeller, giyim kuşam ve sosyal davranış kodlarında toplumsal belleğin izini aramaktadır. Aynı zamanda politikacılar, yazarlar ya da herhangi bir şekilde kamuoyunu etkileyebilecek güçte bulunan kişilerin söylemlerinde de toplumsal belleğin izlerini görmek mümkündür (Poole, 2008).

Toplumsal belleğin geçmiş ile sıkı bir bağlantısı bulunmaktadır. İnsanlar, yaşamlarındaki önemli olayları hatırlama eğilimindedirler (Wales, 2006). Tarih araştırmacıları ise kanıt olarak sunmak üzere geçmişin izlerini araştırmaktadırlar (Kabapınar, 2016).

Halbwachs ile birlikte toplumsal bellek, tarih araştırmacıları tarafından yeniden keşfedilmiş ve yeniden yorumlanmıştır (Zembylas & Bekerman, 2008). Halbwachs, bu terimi toplumsal tahayyül içinde geçmişini temsil etmek için kullanmıştır; başka bir ifadeyle kolektif anılar, geçmişin kolektif şekilde paylaşılan temsilleri olarak anlaşılmaktadır. İnsanların bir olayı hatırlaması, diğer insanlar tarafından da desteklenmesi durumunda ortak bir paydanın oluştuğu anlamına gelmektedir. Halbwachs, doğrudan topluma yönelik değil toplumdaki gruplara yönelik belirli bir hafıza mekanizmasının oluştuğunu ifade etmektedir (Halbwachs, 1980). Hutton (1993), toplumsal belleği “İlgili olduğumuz sosyal grubun tutumlarına göre hayallerimizin boyutunu belirleyen ayrıntılı bir sosyal adetler, değerler ve idealler ağı” olarak değerlendirmektedir. Bir toplumun geçmişte yaşadığı herhangi bir olay, belleği zaman ve mekân açısından harekete geçirmektedir (Halbwachs, 2019).

Toplum, yaşam tarzı, mimari yapısı ve inşa ettiği kültür aracılığıyla belirli bir mekân ile bağ kurmaktadır. Bu kurulan bağ, insanın yaşadığı çevre ile etkileşiminden izleri bellek mekanizmasında saklanmaktadır. Bu saklı bilgiler, geçmiş zaman ile yaşanan dönem arasında bir köprü görevi gören anımsama ile mekânsal belleği ortaya çıkarmaktadır (Brunelli, 2019; Öymen Özak & Pulat Gökmen, 2009). Küreselleşmenin hız kazandığı 21. yüzyılda göç hareketleri de aynı doğrultuda hızla ilerlemektedir. Çok uluslu toplumlarda yerleşik yabancılara ayrılan belirli mekânlar o topluluğun mekân ile bir etkileşim kurmasını ve bu mekânda kültürel anılar biriktirmesinin önünü açmaktadır. İnsanlar, belirli yaşanmışlıklar sayesinde mekân ile duygusal bir bağ kurmaktadır. Kentlerdeki karar verici mekanizma, kültürel hatıraları peyzaja ve mimariye taşıyarak mekânsal belleği canlı tutma ve unutmamanın önüne geçme amacı taşımaktadırlar. Bununla birlikte tarihi öneme sahip mekânların artan nüfus karşısında kentsel dönüşüme maruz bırakılması gibi durumlar da söz konusu olabilmektedir (Hussein, Stephens & Tiwari, 2020). İnsanlar deneyimleriyle kavramlar ile anlam arasında bir bağ kurmaktadır. Aile için zaman geçirilen bir ev, doğada yaşamayı tercih etmiş insanlar için köy ve vadi, kentte yaşayanlar ise şehir merkezi, belirli bir coğrafyada yaşayanlar için o coğrafi bölge mekânsal belleğin ana malzemesini oluşturur (Assmann, 2011). Mekânsal bellek, insanları bir arada tutan ve gerektiğinde başvurulacak bir kaynak olarak görülmektedir (Bakkal, 2007). Mekânsal bellek, toplumsal bellekten bağımsız değildir. Üzerinde yaşayan insanların bir sokağa, caddeye ya da semte anlam yüklemesiyle oluşmaktadır (Lewicka, 2008). Bir mekânın inceleme konusu olabilmesi, tarihsel bağlam içerisinde olması ve insanların deneyimleriyle hatıra oluşturmaya bağlıdır (Sak & Senyapili, 2018). Bu hatıra oluşum süreci, kimi zaman bilişsel haritalama aracılığıyla bir kente (Crang & Travlou, 2013) kimi zaman ise bir nehrin oluşturduğu bir kültürel peyzaj alanına (Hearn, 2021) odaklı araştırmalara konu olmaktadır. Bu saha odaklı araştırmalara ek olarak geçmiş ile bugün arasında bağ kurulmasını kolaylaştıran müzeler ve bir yerleşim yerine özgün olan ve geçmişten günümüze ışık tutan kent bellek merkezleri de birçok araştırmanın (Çelen Öztürk, 2016; Keskin, 2014; Rivero Gracia vd., 2021; Schuster & Grainger, 2021; Tal & Morag, 2007; Tayanç & Yeniçirak, 2022; Yun, 2021) ana konusu olmuştur.

Toplumsal bellek, geçmişe, şimdiye ve geleceğe yönelik bir dizi somut maddi-manevi öge ve sosyal pratikleri bünyesinde barındırmaktadır. Toplumsal bellek araştırmacılarının ise geçmiş serüven, yaşanan dönem ve gelecek zaman üzerine ilgili alana odaklanmaları kaçınılmazdır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan öğretim programları incelendiğinde

ilkokul düzeyinde hayat bilgisi; ilkokul ve ortaokul düzeyinde ise sosyal bilgiler dersleri, zamanı ve mekânı algılama, insan-çevre etkileşimi, tarihi ve kültürel değerler gibi konuların öğretilmesi planlanmaktadır (MEB, 20108b; MEB, 2018c). Ortaöğretim düzeyinde Tarih Dersi Öğretim Programında “Geçmişten bugüne insanlığın biriktirdiği mirası, toplumsal birlik ve dayanışma, millî kimlik ve aidiyet, kültürel serüvenin öğretilmesi” gibi amaçlara değinilmektedir (MEB, 2018). Yine ortaöğretim düzeyinde Coğrafya Dersi Öğretim Programında doğa ile insan etkileşimi, mekânsal planlama, doğal afetler, siyasi, kültürel ve ekonomik yaşamın coğrafya ile ilişkisinin öğretilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018a). Öğretim programları amaçları incelendiğinde geniş bir yelpazesi olan toplumsal belleğin eğitim öğretim faaliyetlerinde de izlerinin görüldüğü ifade edilebilir. Toplumsal bellek konusu hem tarih hem coğrafya alanlarıyla ilişkilidir. Eğitim öğretim sürecinde tarih eğitiminde savaşlar, hatıralar, toplumsal sarsıntılar, coğrafya eğitiminde ise zaman ve mekân, insan ve çevre etkileşimi gibi konularda başvurulabilecek bir konu alanı niteliğinde olduğu ifade edilebilir. Bu araştırmada tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorileri sınırlı olmak koşuluyla Web of Science (WoS) veri tabanında toplumsal bellek konusuyla ilgili dergi makalelerinin bibliyometrik analizleri aracılığıyla genel çerçevesi ortaya konulmuştur. İlgili alana yönelik bilimsel üretimlerin durumlarını tespit etmenin bu konu alanına yönelik genel bir çerçeve sunması ve konu alanına yönelik araştırma planlayan araştırmacılara farklı bakış açıları imkânı vermesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde son dönemlerde bibliyometrik analiz çalışmalarına ilginin arttığı görülmektedir. Literatürde sosyal bilgiler eğitimi (Palaz, 2022; Sönmez, 2020), değerler eğitimi (Karagöz & Şeref, 2019; Sönmez & Bozdoğan, 2020), vatandaşlık eğitimi (Karaca & Akbaba, 2021; Palaz, 2021; Yeşiltaş & Gez, 2022), tarih eğitimi (Akbaba & Karaca, 2021) ve coğrafya eğitimi (Aksoy, Bozdoğan & Sönmez, 2021), çevre eğitimi (Kurtuluş & Tatar, 2021) gibi alanlarda bibliyometrik araştırmaların gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Toplumsal bellek konusuna yönelik böyle bir araştırmanın ilgili konu alanına yönelik yeniliklere yön vereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, toplumsal bellek konusu ile geçmiş dönemde gerçekleştirilen yayınları ve bu konu alanına yönelik güncel eğilimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Web of Science veri tabanında yer alan tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki dergi makalelerinin bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda bu araştırmanın problem cümlesi “WoS veri tabanında toplumsal bellek konusunda tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarındaki genel çerçeve nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Araştırma probleminin çerçevesinde aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konulu dergi makalelerin yıllık üretim durumu nasıldır?
2. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konulu dergi makalelerin güncel eğilimleri nelerdir?
3. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konusuyla ilgili dergiler Bradford Kanununa (Çekirdek/Temel Dergiler Kanunu) göre ne durumdadır?
4. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konulu dergi makalelerinde önde gelen araştırmacılar kimlerdir?
5. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konusu ile ilgili makalelerde ülkelerin üretkenlik durumu ne durumdadır?
6. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konusunda en fazla kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

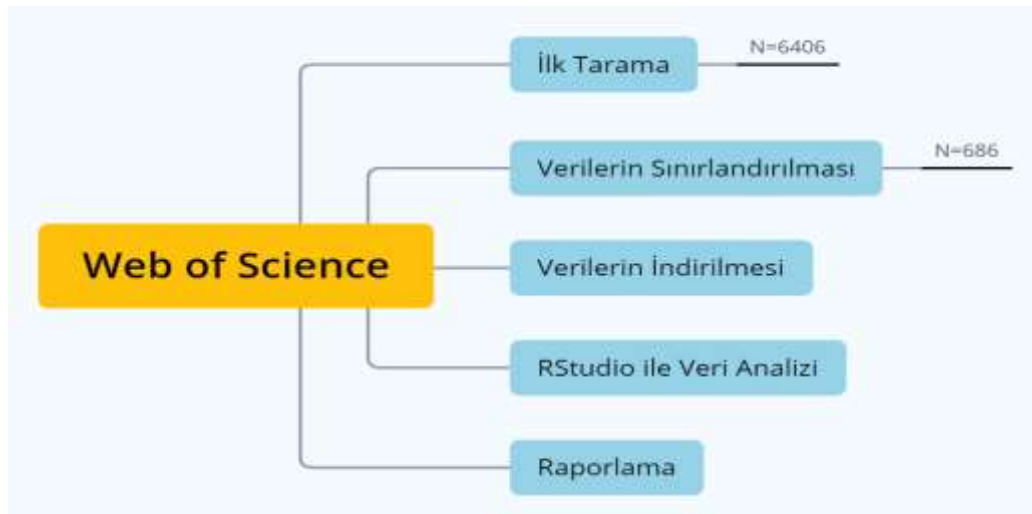
7. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konusu ile ilgili dergi makalelerinde en fazla başvurulan kaynaklar hangileridir?

YÖNTEM

Bu araştırma, betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Betimsel tarama araştırmalarında amaç, geçmişte olan ya da halen daha var olan bir durumu olduğu gibi incelemektir. Bu araştırmalarda önemli olan var olanı değiştirmeden inceleyebilmektir. Tarama araştırmacısı, doğrudan nesneyi ya da bireyi inceleyebileceği gibi önceden kaydedilmiş yazılı belgeleri, resimleri, ses ve görüntü kaydı, eski kalıntılar ya da kaynak kişileri de inceleyebilmektedir (Karasar, 2016). Tarama modelinde veri kaynağına müdahale etme durumu söz konusu değildir (Sönmez & Alacapınar, 2013). Bibliyometrik analizler de veri tabanlarındaki nesnel veriler üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını WoS veri tabanında toplumsal bellek konusuyla ilgili 1986-2021 yılları arasında yayımlanmış olan 686 dergi makalesi oluşturmaktadır. İlk tarama sonucunda konuyla ilgili ilk makalenin 1986 yılında yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu nedenle 1986 yılı araştırmanın veri kaynağı için başlangıç tarihi olarak kabul edilmiştir. 2022 yılı henüz bitmediği için 2022 yılında şimdiye kadar yayınlanan makaleler de analiz sonuçlarını etkileyebileceğinden çalışmanın veri kaynağına dâhil edilmemiştir. Dergi makaleleri, kategori olarak eğitim araştırmaları, tarih ve coğrafya alanlarıyla, indeks olarak SSCI, ESCI ve A&HCI, dil olarak İngilizce ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın çalışma diyagramı Şekil 1'de yer almaktadır:

Şekil 1. Çalışma Diyagramı

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Araştırmada veri toplama süreci WoS internet sitesinde “collective memory” anahtar kelimesiyle araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen sınırlandırmalar neticesinde “Full record and cited references” sekmesi aracılığıyla plain text formatı şeklinde indirilmiştir. WoS veri tabanındaki veriler, RStudio programında plain text formatıyla uyumlu çalışmaktadır. Tek seferde 1’den 500’e kadar olan dosya indirilebildiği için txt formatında 1-500, 501-686 dosyaları birleştirilmiştir. Ardından R programı resmî sitesinin paket deposu olan <https://cran.r-project.org/> adresi üzerinden “bibliometrix” paketi RStudio programına yüklenmiş ve çalıştırılmıştır. Paketin aktif hale getirilmesi sonrasında programın yönlendirdiği “biblioshiny” ara yüzde veri analiz sürecine başlanmıştır. Bibliyometrik analiz, CiteSpace, WoS Wiever gibi programlarla da yapılabilmektedir. Açık kaynak kodlu olması, içeriğindeki paketlerin sürekli güncellenmesi ve detaylı analizler sunmasından dolayı R programı tercih edilmiştir. R programı, açık kaynak kodlu çalışan, sürekli geliştirilen modern bir istatistik aracıdır. Kullanımı ücretsiz olan bu program, <https://cran.r-project.org/> sitesi üzerindeki paketler aracılığıyla birçok analiz gerçekleştirilebilmektedir (Davies, 2016). Bibliyometrik analiz de bu paketler içerisinde yer almaktadır.

Bibliyometrik analiz, araştırmacıların ilgi duyduğu alanlara yönelik performans verilerini nesnel bir şekilde ortaya koymaya yarayan analiz türüdür (Ball, 2018. s.10). Bu analiz türünde belirli bir alana yönelik bilimsel üretimlerin dinamikleri görselleştirmeler yoluyla ortaya çıkarılmaktadır. Bibliyometrik analiz çalışmalarında herhangi bir konu alanında araştırma problemi çerçevesinde gerekli sınırlandırmalar yapılarak o konu alanına yönelik ilgili yazarları, en fazla başvurulan kaynakları, atıf ağını, ülkelerin üretkenliğini, konu ile en ilgili yayın organlarını, konu alanının zaman içerisindeki değişimi ortaya çıkarılmaktadır (Osareh, 1996). Bibliyometrik analizler, araştırmacıların alana yönelik incelemelerine titiz bir şekilde yaklaşmalarını sağlamaktadır (Zupic & Čater, 2015). Bibliyometrik analiz araştırmaları, bir konunun veya araştırma alanının bilgi tabanını ve entelektüel yapısını belirleme amacı da içermektedir (Aria & Cuccurullo, 2017). Bir alana yönelik bibliyometrik analiz gerçekleştirmeyi planlayan araştırmacılar, dergilerin atıf ağırlığı, tek bir alıntı yılına odaklanmanın yerine yıllara göre dağılımı, yalnızca birkaç makale yerine konu alanına yönelik geniş bir sahaya ulaşmayı hedeflemeleri halinde daha etkili bir sonuca ulaşabilirler (Glanzel & Moed, 2002). Bibliyometrik araştırmalar, hem bir alandaki en etkili araştırmacıları tanımlamada hem de kurumları, ülkeleri, üretkenlik durumlarını ve bu öğeler arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmada etkili bir analizi içermektedir. Bir bilimsel araştırmada yazarların ülkeleri ve kurumlarına dair bilgiler, kullanılan anahtar kelimeler ve başvurulan kaynaklar belirli bir sosyal yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Bir yayında kullanılan anahtar kelimeler, diğer yayınlarda da kullanılması durumunda bir kavramsal birleşim ortaya çıkmaktadır. Bu yapının dönemsel analizi ise konu alanına yönelik güncel eğilimleri ortaya çıkarma konusunda araştırmacılara fayda sağlamaktadır (Fabregat-Aibar, vd., 2019).

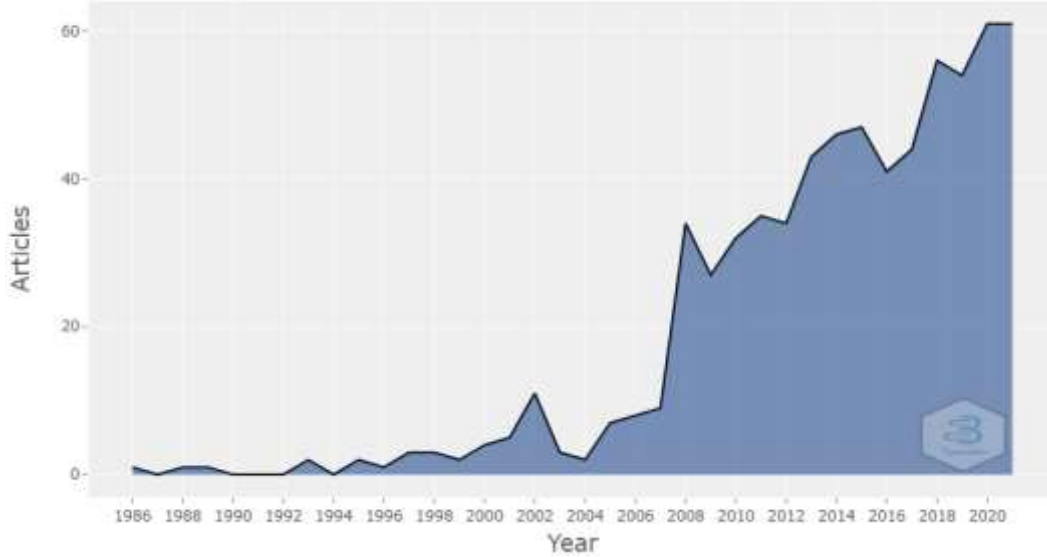
BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

WoS’ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde toplumsal bellek konusuyula ilgili yayınlanan dergi makalelerine dair bazı betimsel istatistikler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Betimsel İstatistikler

Kategori	Veri
Zaman Aralığı	1986; 2021
Dergi Sayısı	234
Makale Sayısı	686
Yazar Sayısı	836
Anahtar Kelime	2019
Toplam Kaynak	33415

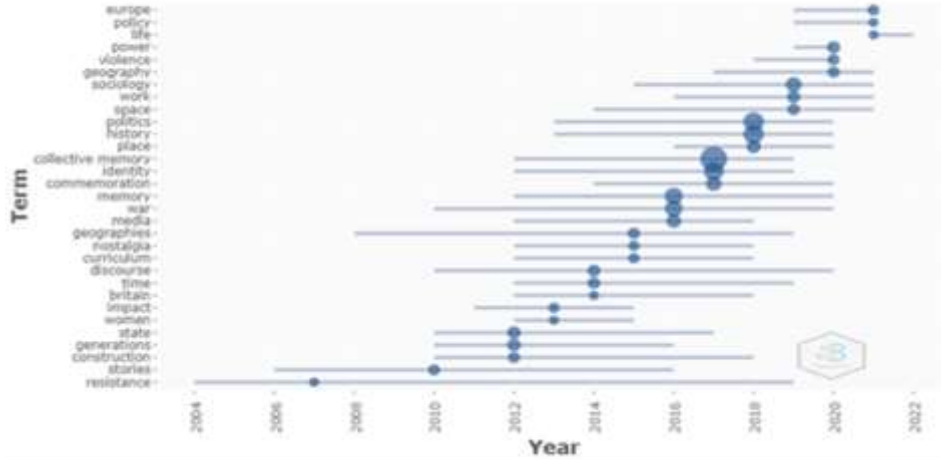
Tablo 1 incelendiğinde WoS'taki toplumsal bellek konusu ile ilgili makalelerin 1986 yılında yayımlanmaya başladığı ve günümüzde de devam ettiği görülmektedir. WoS'ta ilgili konu alanına yönelik toplam 234 dergi bulunmaktadır. Bu dergilerde toplumsal bellekle ilgili 686 makale yayımlanmıştır. Toplamda 836 yazar toplumsal bellek konusuyula ilgili makale çalışmasında yer almıştır. Tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında toplumsal bellek konulu dergi makalelerinde yazarlar tarafından toplam 2019 farklı anahtar kelime kullanılmıştır. İlgili alanlarda üretilen dergi makalelerinde toplamda 33415 yayına atıf yapılmıştır. Bu bulgular, toplumsal bellek konusunun farklı boyutlarıyla ele alan araştırmaların olduğu ve bir sürekliliğinin devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. İlgili konu alanının zaman içerisindeki üretim serüveni yıllık yayın üretim grafiğine ulaşılmıştır. Bu bulgu Şekil 2'de yer almaktadır:

Şekil 2. Yıllık Yayın Üretim Grafiği

Şekil 2 incelendiğinde WoS'ta bulunan verilere göre toplumsal bellek ile ilgili gerçekleştirilen dergi makalelerinin zaman içerisinde arttığı ve son yıllarda kendi zaman dilimi içerisinde zirveye çıktığı görülmektedir. Grafik incelendiğinde zaman içerisinde en fazla makalenin yayımlandığı yılın 2021 olduğu görülmektedir. Bu bulgu son yıllarda toplumsal bellek konuları üzerine tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarına yönelik ilginin arttığı biçiminde ifade

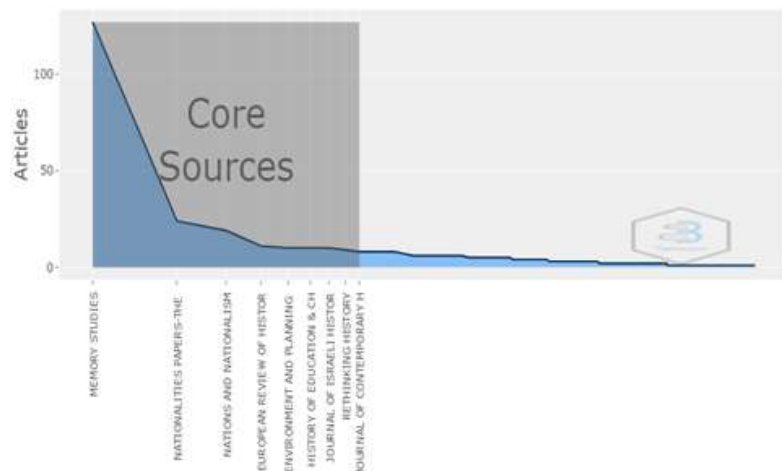
edilebilir. Son yıllarda toplumsala bellek konusuyla ilgili yapılan makalelerin oluşturduğu eğilimler için “Trend Topics” analizi gerçekleştirilmiştir. Bu bulgular Şekil 3’te yer almaktadır:

Şekil 3. Trend Konular

WoS’ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde toplumsal bellek konusu üzerine yapılan makalelerin konu odağında eşleşmesi sonrasında trend olan konular ortaya çıkmaktadır. Şekil 3 incelendiğinde anma kültürü, mekân, yer, tarih, iş, sosyoloji, coğrafya, şiddet, güç, yaşam, politika ve Avrupa gibi konuların trend oluşturduğu görülmektedir. Bu bulgunun birçok indeksi araştırmacıların kullanımına sunan WoS’ta, araştırmacıların toplumsal bellek konusunda güncel eğilimler üzerine çıkarım yapabilmesine olanak tanıdığı ifade edilebilir.

Belirli bir alana yönelik araştırma süreci içerisinde bulunan araştırmacıların, kendi alanlarına yönelik araştırmaların yayımlandığı dergileri takip etmesi önem arz etmektedir. Toplumsal bellek konulu makalelerinin yayımlandığı en ilgili dergiler için Bradford Yasası verileri incelenmiştir. Bradford Yasası bir alana yönelik en ilgili dergilerin çekirdek alanını gösteren bir analiz türüdür (Bellis, 2009). En ilgili dergilere yönelik alan grafiği Şekil 4’te yer almaktadır:

Şekil 4. Bradford Yasasına Yönelik Bulgular

Toplumsal bellek konulu tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarının en fazla yayımlandığı dergilere dair verilerin bulunduğu grafik Şekil 4'te yer almaktadır. Şekil 4'te yer alan çekirdek kaynaklar alanı bu konuyla ilgili en fazla yayın yapılan dergileri göstermektedir. Şekil 4 incelendiğinde "Memory Studies" "Nationalities Papers-The Journal of Nationalism and Ethnicity" ve "Nations and Nationalism" adlı dergilerin ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Bu bulgunun toplumsal bellek konusyla ilgili araştırma gerçekleştirmeyi planlayan araştırmacılar için başvurulabilecek kaynakları işaret ettiği ifade edilebilir:

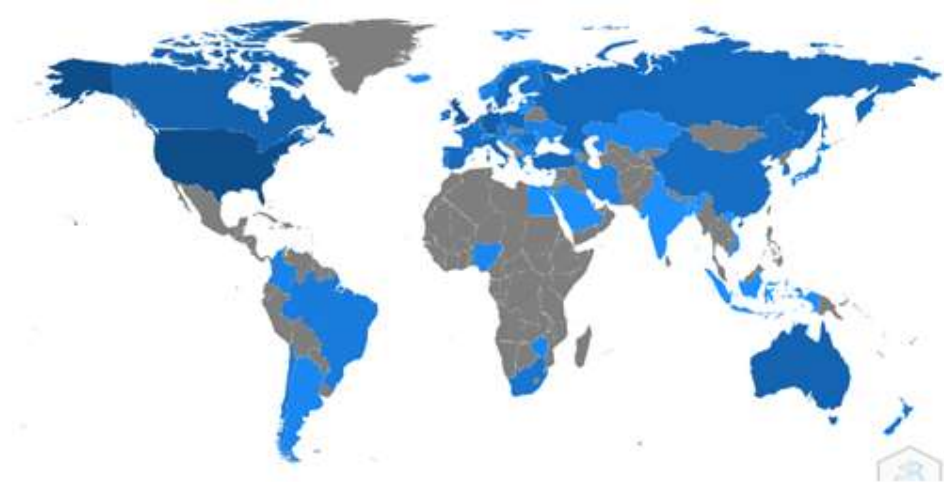
Toplumsal bellek araştırmalarına yönelik en ilgili yazarlar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. En İlgili Yazarlar

Yazar	Makale Sayısı (f)
1.Corning A.	4
2.Cossu A.	4
3.Reich G.A.	4
4.Tarpey P.	4
5.Hirst W.	3
6.Jaskulowski K.	3
7.Philpott C.	3
8.Samuelsson J.	3
9.Schuman H.	3
10.Szpunar P.M	3

Tablo 2 WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorisinde toplumsal bellek konusyla en ilgili yazarları göstermektedir. Tablo incelendiğinde konuyla ilgili en çok makale yazan araştırmacılar arasında Amy Corning (Michigan Üniversitesi), Andrea Cossu (Trento Üniversitesi), Gabriel A. Reich (Virginia Commonwealth Üniversitesi), Paul Tarpey (St Mary's Üniversitesi), William Hirst (The New School Üniversitesi), Krzysztof Jaskulowski (Varşova Sosyal ve Beşeri Bilimler Üniversitesi), Carey Philpott (Cumbria Üniversitesi), Johan Samuelsson (Karlstad Üniversitesi), Howard Schuman (Michigan Üniversitesi) ve Piotr M. Szpunar (Albany Üniversitesi) gibi araştırmacıların olduğu görülmektedir. Bu bulgunun toplumsal bellek konusyla ilgili araştırma yapmayı planlayan araştırmacılar için iş birliği seçeneği oluşturabilecekleri bir veri sunduğu ifade edilebilir.

WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında toplumsal bellek konusyla ilgili en üretken ülkelerin durumu Şekil 5'te yer almaktadır:

Şekil 5. Ülkelerin Üretkenlik Durumu

Şekil 5'te yer alan haritada WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde ülkelerinde toplumsal bellek konusuyla ilgili makale hususunda ülkelerin üretkenliği gösterilmektedir. Haritada yer alan koyu mavi en fazla üretime sahip ülkeleri gösterirken gri renk ise bu konu üzerine bilimsel araştırmaların üretilmediği ya da üretilerek farklı bir veri tabanında yayımlandığını göstermektedir. Harita incelendiğinde tüm ülkeler içinde en çok makale üretilen ülkelerin başında Amerika kıtasında ABD ve Kanada, Avrupa'da İngiltere ve Almanya, Asya'da ise İsrail'in geldiği görülmektedir. Ülkelerin üretim durumu incelendiğinde Meksika, Venezuela, Peru, Paraguay; Avrupa kıtasında Belarus, Slovakya ve Bosna Hersek; Asya kıtasında Kuzey Kore, Moğolistan, Türkmenistan, Tacikistan, Afganistan, Pakistan, Azerbaycan, Irak ve Umman; Afrika kıtasında ise Güney Afrika, Zimbabve, Mısır ve Nijerya gibi ülkelerde üretimin olduğu görülmektedir. Afrika kıtasında adı geçen ülkelerin dışında kalan ülkelerin toplumsal bellek ile ilgili bilimsel araştırma üretkenliğinde sınırlı kaldıkları, bu ülkelerdeki üretimlerin farklı veri tabanlarında listelendiği ya da farklı bir dilde yayımlandığı şeklinde yorumlanabilir.

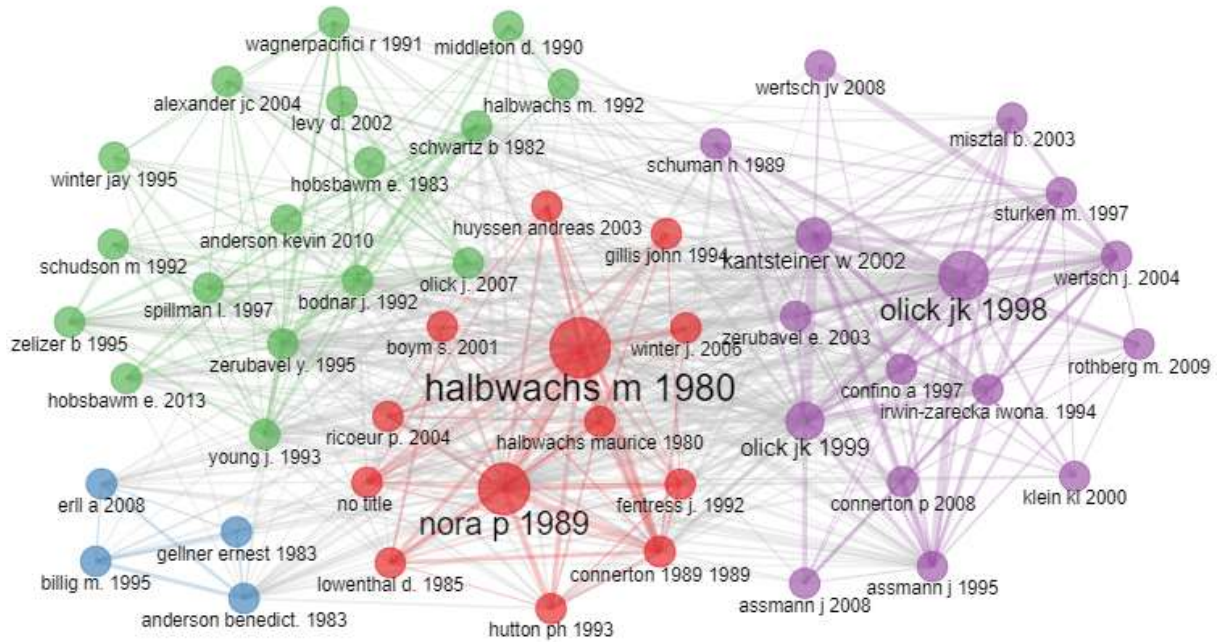
WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorisinde toplumsal bellek ile ilgili araştırmalarda en fazla kullanılan anahtar kelimelere yönelik kelime bulutu analizine yönelik bulgular Şekil 6'da yer almaktadır:

Şekil 6. Kelime Bulutu

Şekil 6 incelendiğinde WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek makalelerinde en fazla kullanılan anahtar kelimelerin tarih, politika, bellek, kimlik, savaş, eğitim, mekân ve soykırım gibi anahtar kelimelerin fazla sayıda kullanıldığı görülmektedir. Bu bulgu, tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında toplumsal bellek konusu üzerine yazılan makalelerin kimlik, politika, savaş ve mekân odağında olduğu yönünde çıkarım yapılabilmesine olanak tanımaktadır. En üretken ülkeler arasında İsrail ve Almanya'nın bulunması ise Yahudi soykırımının araştırmalarda fazlaca kullanıldığı biçiminde ifade edilebilir.

WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim kategorilerinde bulunan toplumsal bellek konulu makalelerde en çok başvurulan kaynaklara yönelik ortak ağ Şekil 7'de yer almaktadır:

Şekil 7. Ortak Alıntı Ağı

Osareh (1996), ortak alıntı ağını aynı anda başvurulan kaynaklar olarak değerlendirmektedir. WoS'ta toplumsal bellek konusuyla ilgili tarih, coğrafya ve eğitim araştırmacılarının en fazla alıntı yapılan kaynakların ortak ağı incelendiğinde toplumsal bellek terimini ortaya atan Maurice Halbwachs, toplumsal belleği tarihsel mekânlar odağında çalışan Pierre Nora, toplumsal bellek üzerine birçok eseri bulunan Jeffrey Olick ve aynı konu üzerinde metodolojik olarak çalışma yapan Wulf Kansteiner gibi isimlerin araştırmalarına yüksek oranda başvurulmuştur.

WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında küresel anlamda en fazla başvurulan dergi makaleleri ise Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3. Küresel Bazda En Çok Atıf Alan Makaleler

Sıra	Yazar Bilgisi	Makale Başlığı	Atıf Sayısı
1.	Kantsteiner W.	<i>"Finding meaning in memory: A methodological critique of collective memory studies"</i>	426
2.	Confino A.	<i>"Collective Memory and Cultural History: Problems of Method"</i>	423
3.	Barthel S.	<i>"Social-ecological memory in urban gardens—Retaining the capacity for management of ecosystem services"</i>	313
4.	Crane S.A.	<i>"AHR forum: Writing the individual back into collective memory"</i>	162
5.	Crang M.	<i>"The City and Topologies of Memory"</i>	125
6.	Blunt A.	<i>"Collective Memory and Productive Nostalgia: Anglo-Indian Homemaking at McCluskieganj"</i>	115
7.	Dwyer O.J.	<i>"Memorial landscapes: analytic questions and metaphors"</i>	114
8.	Fosters W.M.	<i>"History as social memory assets: The example of Tim Hortons"</i>	113
9.	Zelizer B.	<i>"Why memory's work on journalism does not reflect journalism's work on memory"</i>	103
10	Roediger H.L.	<i>"Creating a new discipline of memory studies"</i>	98

Tablo 3'te yer alan dergi makaleleri verileri yalnızca WoS'taki atıfları kapsamaktadır. WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim alanlarında toplumsal bellek konusunu araştıran araştırmacıların en çok ilgi gösterdiği makaleler incelendiğinde metodolojik eleştiri, kültürel tarih, toplumsal belleğin bireysel bellek ile ilişkisi, kent yapısı, mimari yapı, anıt mezarlar, gazetecilik gibi konulara fazla ilgi gösterdikleri görülmektedir. Makalelerde yazarlar, sorumlu yazarları göstermektedir. Farklı yazarlarla iş birliğine gidilerek araştırma gerçekleştirmiş olma ihtimali de bulunmaktadır. Bu bulgular, toplumsal bellek araştırmalarında geçmiş, geçmişi hatırlatma ve gelenek üzerine gerçekleştirilen makalelerin yoğun ilgi gördüğü şeklinde ifade edilebilir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırmada uluslararası alanda birçok indeksi ve kaynağı kullanıma sunan WoS veri tabanında tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında toplumsal bellek konulu dergi makalelerinin bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda araştırma problemi çerçevesinde ilgili sınırlandırmanın yapıldığı alanlarda toplumsal bellek konulu dergi makalelerinin yıllara göre üretim grafiği, araştırmalardaki güncel eğilimler, konu alanına yönelik en ilgili dergiler, önde gelen araştırmacılar, ülkelerin bilimsel üretkenliği, araştırmacıların en fazla başvurduğu anahtar kelimeler, araştırmacıların en çok başvurduğu kaynaklar ve WoS içerisinde en fazla atıf alan makaleler tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde toplumsal bellek konusuyla ilgili yayınların yıllık üretiminin 1986 yılında başladığı ve zaman içerisinde arttığı tespit edilmiştir. 1986 yılında yayımlanan *"Collective memory and the stakes of power. A reading of popular zairian historical discourses"* isimli makale tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde WoS'ta yer alan en eski dergi makalesidir. En çok üretim yapılan yıl incelendiğinde ilgili sınırlamalar çerçevesinde en çok üretim yapılan yılın 2021 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yayın sayılarının son yıllarda artması hem araştırmacıların bu konuya ilgi duyduğu hem de multidisipliner bir konu olduğu için toplumsal bellek araştırmalarının çeşitlendiği sonucu çıkarılabilir. WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerinde gerçekleştirilen toplumsal bellek konulu makalelerin güncel eğilimleri incelendiğinde anma kültürü (Adams & Vintzky-Seroussi, 2019; Gustafsson, 2019; Hahn, 2018; Oettler, 2021; Taussig, 2017) mekân (Bareither, 2021; Borges, 2017; Hearn, 2021; Musgrove, 2017; Okechukwu, 2022), şiddet ve politika (Malinova, 2021; Mamvura, 2021; Ranger & Ranger, 2022; Shanes, 2022; Tabaszevska, 2022) ve Avrupa (Preda, 2022; Stainforth,

2022) gibi konuların trend oluşturduğu görülmektedir. Son yıllardaki araştırmaların içerikleri incelendiğinde toplumsal belleğin anma kültürü, mekân ve Avrupa gibi trend konularının internet ortamındaki sunumuna (Bareither, 2021; Gustafsson, 2019; Stainforth, 2022) dikkat çekilmektedir. Toplumsal bellek konusunun internet ortamında sunulması, hızlı bir şekilde dijital dönüşümün yaşandığı çağ ile ilişkilendirilebilir. Buna ek olarak politik konuların (Malinova, 2021; Ranger & Ranger, 2022) araştırılması politikanın toplumsal belleğe yön vermesiyle ilişkilendirilebilir.

WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmalarında en etkili dergileri ortaya çıkarabilmek amacıyla Bradford Yasasının uygulandığı bu araştırmada “Memory Studies” “Nationalities Papers-The Journal of Nationalism and Ethnicity” ve “Nations and Nationalism” gibi dergilerin ön sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. “Memory Studies” dergisi, bellek araştırmalarında sosyal, kültürel, bilişsel, politik ve teknolojik değişimleri inceleyen teorik, deneysel ve metodolojik çalışmaları yayımlanmak üzere SSCI ve A&HCI indekslerinde hizmet vermektedir. “Nationalities Papers-The Journal of Nationalism and Ethnicity” dergisi coğrafi olarak Orta ve Doğu Avrupa ve Avrasya’da milliyetçilik, etnik kimlik, diaspora ve göç konularında yayınları sunmak amacıyla kurulmuş olsa da günümüzde dünyanın dört bir yanından yayınları sunan SSCI indeksli bir dergidir. “Nations and Nationalism” dergisi de diğer iki dergi gibi SSCI indeksli bir dergi olup milliyetçilik konulu çalışmaların yayımlandığı bir dergidir. Diğer dergiler incelendiğinde “European Review of History-Revue Europeenne D Histoire”, “Environment and Planning D-Society & Space”, “History of Education & Childrens Literature” “Journal of Israeli History” ve “Rethinking History” gibi dergilerin ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu dergilerin çoğunluğunun tarih, milliyetçilik konuları olduğu görülmektedir. Bu sonuç, tarih araştırmalarında bellek çalışmalarının çeşitlendiğini göstermektedir. Yazarların en çok başvurduğu anahtar kelimeler incelendiğinde ortaya çıkan sonuç da bu sonuçla örtüşmektedir. Yazarlar, tarih, politika, kimlik, savaş, holokost, anma gibi kelimeleri yayınlarında sık kullanmışlardır. “Holokost” anahtar kelimesinin fazla kullanılması ve İsrail tarihine yönelik bir derginin de ön sıralarda yer alması, Nazi Almanya’sında izlenen politikaları hatırlatma doğrultusunda sayıca fazla araştırma yapıldığını göstermektedir. Yine ülkelerin bu konu üzerine bilimsel üretkenliği incelendiğinde İsrail’in ön sıralarda olduğu görülmektedir.

WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorisinde toplumsal bellek konulu dergi makalelerinde ülkelerin üretkenlik durumu incelendiğinde en çok makale yazılan ülkelerin sırasıyla ABD, İngiltere, İsrail, Almanya, Kanada, Avustralya ve İtalya olduğu tespit edilmiştir. WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorisinde toplumsal bellek konusuyla en çok ilgilenen yazarların sırasıyla Amy Corning, Andrea Cossu, Gabriel A. Reich, Paul Tarpey, William Hirst, Krysztof Jaskulowski, Carey Philpott, Johan Samuelsson, Howard Schuman ve Piotr M. Szpunar olduğu tespit edilmiştir. Bu yazarlardan Amy Corning ve Howard Schuman kuşaklar ve kuşak belleği üzerine, Andrea Cossu, tarih ve kültür, Gabriel A. Reich, tarih ve savaşlar, William Hirst, anma kültürü ve sosyal kimlik, Krysztof Jaskulowski, tarih, kimlik ve milliyetçilik, Carey Philpott, anlatı ve sosyokültürel konular, Johan Samuelsson, tarih ve tarihsel düşünme, Piotr M. Szpunar ise unutmama, hatırlama ve kolektif gelecek gibi konu alanlarına yoğunlaşmışlardır.

WoS'ta tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorisinde toplumsal bellek konusuyla ilgili dergi makalelerinde en fazla başvurulan kaynaklar incelendiğinde toplumsal belleği literatüre kazandıran Maurice Halbwachs’ın 1980 yılında yayınladığı “The Collective Memory” ve 1992 yılında yayınlanan “On Collective Memory” adlı eserlerin kaynaklar kısmında merkezde olduğu ve birçok araştırmacıya yön verdiği tespit edilmiştir. Buna ek olarak Jeffrey K. Olick’in

1998 yılında yayımlanan “Collective Memory: The Two Cultures” adlı eseri, Piere Nora’nın 1989’da yayımlanan “Memory and History” adlı eseri toplumsal bellek araştırmalarında temel kaynak olarak yararlanılan eserler arasında geldiği tespit edilmiştir. Bu kaynaklara ek olarak Jan Assman’ın “Cultural Memory and Early Civilization: Writing remembrance and political imagination” adlı eseri de fazla başvurulan kaynaklar arasında olduğu tespit edilmiştir.

WoS tabanlı gerçekleştirilen bu araştırmada tarih, coğrafya ve eğitim araştırmaları kategorilerindeki toplumsal bellek konulu dergi makalelerinde yıllık üretim, güncel eğilimler, en ilgili dergiler, önde gelen araştırmacılar, ülkelerin üretkenlik durumları, en fazla kullanılan anahtar kelimeler ve en fazla başvurulan kaynaklar ortaya çıkarılmıştır. Bu sonuçların bu konu hakkında araştırma yapmayı ve farklı ülkelerdeki yazarlarla iş birliği yapmayı planlayan araştırmacılara genel bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Bu araştırma, WoS veri tabanı verileri ile sınırlandırılmıştır. Farklı veri tabanlarındaki araştırmalar üzerine de analiz gerçekleştirilerek daha geniş bir perspektife erişilebilir.
- Bibliyometrik analiz çalışmaları, araştırmacılara hangi konu üzerinde araştırma yapılabileceği hakkında ipucu vermektedir. Toplumsal bellek konusu üzerine araştırma yapmayı planlayan araştırmacılar, bu araştırmanın sonuçlarından yararlanarak planlama yapabilirler ve bu konuyla ilgili en etkili dergilerde yayın yapmayı tercih edebilirler.
- Bu araştırmada yayın türü olarak dergi makaleleri incelenmiştir. Kitap bölümü, konferans bildirisi ya da tez gibi farklı yayın türleri üzerine de benzer çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmada tespit edilen trend konular, bu konu üzerine araştırma yapmayı planlayan araştırmacılar için ilgi gören konuları yol gösterici olabilir.

Etik Metin

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Adams, T., & Vinitzky-Seroussi, V. (2019). “On Cloud Nine”: Positive memories in American presidential speeches (1945–2017). *Memory Studies*, 12(1), 11-26. <https://doi:10.1177/1750698018811978>
- Akbaba, B. & Karaca, A. (2021). Tarih eğitimi üzerine yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. İçinde A. Altunçekiç (Ed.), *Covid 19 pandemi etkisinde eğitim ve uzaktan eğitim araştırmaları* (s.13-30). Gazi.
- Aksoy, B., Bozdoğan, K. & Sönmez, Ö. F. (2021). An evaluation of the publications in the field of geography education: Bibliometric analysis based on the web of science database. *Review of International Geographical Education Online*, 11(2), 540-557. <https://10.33403/rigeo.724741>
- Alvarez, J. G. (2009). Places, landscapes and policies of memory: A geographic lecture. *Boletin de la AGE*, 51, s. 405-409.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, (11)4, 959-975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press.
- Bakkal, H. (2007). *Mekansal belleğin sanat yapıtında kullanılması*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

- Ball, R. (2017). *An Introduction to bibliometrics: New development and trends*. Chandos Publishing.
- Bareither, C. (2021). Capture the feeling: Memory practices in between the emotional affordances of heritage sites and digital media. *Memory Studies*, (14)3, 578-591. <https://doi.org/10.1177/17506980211010695>
- Bellis, D. N. (2009). *Bibliometrics and citation analysis: From the science citation index to cybermetrics*. Scarecrow Press.
- Borges, L. A. (2017). Using the past to construct territorial identities in regional planning: The case of Mälardalen, Sweden. *International Journal of Urban and Regional Research*, (41)4, 659-675. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12481>
- Brunelli, M. (2019) “Non-Places” of school memory. First reflections on the forgotten places of education as generators of collective school memory: Between oral history, Public history and digital history. *History of Education and Children’s Literature*, (14)1, 49-72.
- Confino, A. (1997). Collective memory and cultural history: Problems of method. *The American Historical Review*, 102(5), 1386-1403. <https://doi.org/10.2307/2171069>
- Crang, M., & Travlou, P. S. (2001). The city and topologies of memory. *Environment and planning D: Society And Space*, 19(2), 161-177. <https://doi.org/10.1068/d201t>
- Çelen Öztürk, (2016), Eskişehir’in geçmişteki bugünkü kent belleğinin zihin haritaları üzerinden okuma denemeleri. *İdealkent* 20(7). 856-880.
- Davies, T. M. (2016). *The book of R: a first course in programming and statistics*. No Starch Press.
- Fabregat-Aibar, L., Barberà-Mariné, M. G., Terceño, A., & Pié, L. (2019). A bibliometric and visualization analysis of socially responsible funds. *Sustainability*, 11(9), 2526. <https://doi.org/10.3390/su11092526>
- Glänzel, W., & Moed, H. F. (2002). Journal impact measures in bibliometric research. *Scientometrics*, 53(2), 171-193. <https://doi.org/10.1023/A:1014848323806>
- Gustafsson, K. (2019). Chinese collective memory on the internet: Remembering the Great Famine in online encyclopaedias. *Memory Studies*, 12(2), 184-197. <https://doi.org/10.1177/1750698017714836>
- Hahn, B. (2018). Conflicting commemorations: past and present in confederate memorialization. *Management & Organizational History*, 13(4), 397-403. <https://doi.org/10.1080/17449359.2018.1525406>
- Halbwachs, M. (1980). *The collective memory*. Happer & Row.
- Halbwachs, M. (2019). *Hafızanın toplumsal çerçeveleri*. (Uçar, B. Çev.). Heretik.
- Hearn, K. P. (2021). Mapping the past: Using ethnography and local spatial knowledge to characterize the Duero River borderlands landscape. *Journal of Rural Studies*, 82, 37-53. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.01.024>
- Hussein, F., Stephens, J., & Tiwari, R. (2020). Cultural memories for better place experience: The case of Orabi square in Alexandria, Egypt. *Urban Science*, 4(1), 1-14. <https://doi.org/10.3390/urbansci4010007>
- Hutton, P. H. (1993). *History as an art of memory*. UPNE.
- Kabapınar, Y. (2016). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi hayat bilgisi öğretiminden tarih öğretimine*. (5.Baskı). Pegem Akademi.
- Karaca, A. & Akbaba, B. (2021). Vatandaşlık eğitimine yönelik bibliyometrik araştırma: 1980-2020 yılları arasında yapılan çalışmaların analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 788-804. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.64908-904375>
- Karagöz, B. & Şeref, İ. (2019). Değerler Eğitimi Dergisi’nin bibliyometrik profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 219-246. <https://doi.org/10.34234/ded.507761>
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi “Kavramlar ilkeler ve yöntemler”*. (27.Basım). Nobel.
- Keskin, N. (2014). Kentlerde yeni bellek mekânları: Kent müzeleri. *Folklor/Edebiyat*, 20(79), 25-39.
- Kurtulus, M.A. & Tatar, N. (2021). A bibliometrical analysis of the articles on environmental education published between 1973 and 2019. *Journal of Education in Science, Environment and Health (JESEH)*, 7(3), 243-258. <https://doi.org/10.21891/jeseh.960169>

- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 209–231. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.02.001>
- Oettler, A. (2021). The Berlin memorial to the homosexuals persecuted under the national socialist regime: ambivalent responses to homosexual visibility. *Memory Studies*, 14(2), 333-347. <https://doi.org/10.1177/1750698019829854>
- Okechukwu, A. (2022). Urban social hauntings: disappearing gravestone murals in gentrifying brooklyn. *Environment and Planning D: Society and Space*, 40(1), 138-157. <https://doi.org/10.1177/02637758211059539>
- Malinova, O. (2021). Politics of memory and nationalism. *Nationalities Papers*, 49(6), 997-1007. <https://doi.org/10.1017/nps.2020.87>
- Mamvura, Z. (2021). ‘Kutonga Kwaro Gamba’: Politics and the renaming of defence cantonments in the ‘Second Republic’ in Zimbabwe. *GeoJournal*, 86(5), 2279-2293. <https://doi.org/10.1007/s10708-020-10183-7>
- MEB. (2018). *Ortaöğretim Tarih Dersi (9.10 ve 11.Sınıflar) Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=344>
- MEB. (2018a). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9.10 ve 11.Sınıflar) Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=336>
- MEB. (2018b). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar)* <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326>
- MEB. (2018c). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)* <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Musgrove, C. D. (2017). Taking back space: The Chiang Kai-shek memorial hall and Taiwan's democratization. *Twentieth-Century China*, 42(3), 297-316. <http://doi.org/10.1353/tcc.2017.0025>
- Nora, P. (2006). *Hafıza mekânları*. (Özcan, M.E. Çev.). Dost.
- Osareh, F. (1996). Bibliometrics, citation analysis and co-citation analysis: A Review of Literature I. *Libri*, 46(3). <https://doi.org/10.1515/libr.1996.46.3.149>
- Öymen Özak, N., & Pulat Gökmen, G. (2009). Bellek ve mekan ilişkisi üzerine bir model önerisi. *İtüdergisi/a*, 8(2), 145-155.
- Palaz, T. (2021). Global citizenship and education: A bibliometric research, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(16), 1907-1947. <https://doi.org/10.35826/ijetsar.416>
- Palaz, T. (2022). Science mapping of international researches on Turkey-based social studies education: a bibliometric analysis. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 9(1), 46-68.
- Poole, R. (2008). Memory, history and the claims of the past. *Memory Studies*, 1(2), 149-166. <https://doi.org/10.1177/1750698007088383>
- Preda, C. (2022). “Living statues” and nonuments as “Performative monument events” in post-socialist South-Eastern Europe. *Nationalities Papers*, 1-19. <https://doi.org/10.1017/nps.2021.84>
- Ranger, J., & Ranger, W. (2022). Towards a resonant theory of memory politics. *Memory Studies*, 175069802211011. <https://doi.org/10.1177/1750698022110112>
- Rivero Gracia, P., Fontal Merillas, O., Martinez Rodriguez, M., & Garcia Ceballos, S. (2018). Heritage education and archaeological heritage for the teaching of history: The case of Bilbilis. *Ensayos-Revista de la Facultad de Educacion de Albacete*, 33(1), 23-37.
- Roediger III, H. L., & Wertsch, J. V. (2008). Creating a new discipline of memory studies. *Memory Studies*, 1(1), 9-22. <https://doi.org/10.1177/1750698007083884>
- Sak, S., & Senyapili, B. (2019). Evading time and place in Ankara: A reading of contemporary urban collective memory through recent transformations. *Space and Culture*, 22(4), 341-356. <https://doi.org/10.1177/1206331218764334>
- Schuster, K., & Grainger, J. (2021). Digital cultural heritage: Collaborating with students and discovering lost museums. *Education for Information*, 37(1), 97-111. <https://doi.org/10.3233/EFI-190352>

- Schwartz, B. (1982). The social context of commemoration: A study in collective memory. *Social Forces*, 61(2), 374-402. <https://doi.org/10.1093/sf/61.2.374>
- Shanes, J. (2022). The “Bloody Election” in Drohobycz: Violence, urban politics, and national memory in an imperial Borderland. *Austrian History Yearbook*, 53, 121-149. <https://doi.org/10.1017/S0067237822000078>
- Stainforth, E. (2022). Collective memory or the right to be forgotten? Cultures of digital memory and forgetting in the European Union. *Memory Studies*, 15(2), 257-270. <https://doi.org/10.1177/17506980211044707>
- Sönmez, Ö. F. (2020). Bibliometric analysis of educational research articles published in the field of social study education based on web of science database. *Participatory Educational Research*, 7(2), 216–229. <https://doi.org/10.17275/PER.20.30.7.2>
- Sönmez, Ö. F., & Bozdoğan, K. (2020). Bibliometric analysis of values education researches based on web of science database. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 5(13), 1543-1577.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. (2013). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (2.Baskı). Anı.
- Tabaszewska, J. (2022). Affective future and non-existent history: The issue of future past in memory research. *Memory Studies*, 175069802211084. <https://doi.org/10.1177/17506980221108481>
- Taussig, D. (2017). Your story is our story: Collective memory in obituaries of US military veterans. *Memory Studies*, 10(4), 459-473. <https://doi:10.1177/1750698016653441>
- Tayanç, M., & Yeniçirak, H. (2022). Museums as spaces carrying social memory. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(25), 11-19.
- TDK (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Wales, P. (2006). Inside the Jewell-Box: Uncovering drama teacher subjectivities using collective memory-work. *NJ*, 30(2), 27–39. <https://doi.org/10.1080/14452294.2006.11649497>
- Yeşiltaş, E. & Gez, A. (2022). Eğitimde dijital vatandaşlık ile ilgili araştırmalara yönelik bibliyometrik bir analiz. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(1), 149-158. <https://cujos.cumhuriyet.edu.tr/en/pub/issue/70333/1065002>
- Yun, S. (2021). At home and not at home in the national museum: on nostalgia and education. *Educational Philosophy And Theory*, 53(4), 363-372. <https://doi:10.1080/00131857.2020.1785867>
- Zembylas, M., & Bekerman, Z. (2008). Education and the dangerous memories of historical trauma: Narratives of pain, narratives of hope. *Curriculum Inquiry*, 38(2), 125-154. <https://doi:10.1111/j.1467-873X.2007.00403.x>
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472. <https://doi:10.1177/1094428114562629>

EXTENDED ABSTRACT

Bibliometric Analysis of Articles on Collective Memory in History, Geography and Educational Studies

The subject of collective memory is a multidisciplinary research area. It is studied in many fields such as anthropology, history, philosophy, psychology, education and sociology and is not limited to these fields. Although these areas are at the center of collective memory, researchers in architecture, law and political science are also interested in this research area. The subject of collective memory, which is associated with both history and geography, is related to subjects such as wars, memories, social shocks in history education in the educational process. When the literature is examined, it is seen that it is a subject area that is used in geography researches on subjects such as time and space, human and environment interaction. Collective memory includes a series of concrete material-spiritual elements and social practices for the past, present and future. People establish a link between concept and meaning through their experiences. A house where time is spent for the family, village and valley for people who prefer to live in nature, city center for those living in the city, that geographical region for those living in a certain geography constitutes the main material of spatial memory. While the subject of social memory, which is associated with both history and geography, includes subjects such as wars, memories, social shocks in history education in the education and training process, it is seen that it is a subject area that is referenced in subjects such as time and space, human and environment interaction in geography studies.

This research aims to reveal the publications made in the past with the subject of social memory and current trends in this subject area. For this purpose, bibliometric analysis of journal articles in the categories of history, geography and educational research in the Web of Science database was conducted. In bibliometric analysis studies, necessary limitations are made within the framework of the research problem in any subject area, and the relevant authors, the most referenced sources, the citation network, the productivity of the countries, the most relevant publications on the subject, and the change of the subject area over time are revealed. In this direction, the problem sentence of this research is “What is the general framework in history, geography and education research on collective memory in WoS database?” has been determined.

The study material is limited to 1986-2021 as the year, English as the publication language and SSCI, ESCI and A&HCI as indexes. The data obtained from the Web of Science database were analyzed with the bibliometrix package included in the RStudio program. Related to the subject of collective memory, annual production, the most relevant authors, the most relevant journals, the number of article productions in countries, the most frequently used sources, the most used keywords in the researches and the current trends in the articles on the subject of collective memory were determined in the journal articles. Within the findings obtained in the research, it is seen that the articles written on the subject of social memory in history, geography and education researches have gradually increased over time and diversified in terms of subject. It was determined that the most relevant countries for the subject area were the USA, England, Israel, Germany and Canada. As a result of the research, it was identified that in recent years, when the articles written on the subject of social memory in history, geography and education researches have been increasing and diversifying, issues such as commemorative culture, space, violence, power and politics have created a trend towards this field. In the articles written on collective memory, it was determined that the most frequently used keywords of the researchers

were history, politics, identity, memory, war, place, holocaust, and commemoration culture. It is thought that these results will give perspective to researchers who plan to conduct research in this field.

"International Journal of New Approaches in Social Studies - IJONASS" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).